

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет транспорту, менеджменту і логістики
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств

УЗГОДЖЕНО
 Декан ФТМЛ

 Тетяна МОСТЕНСЬКА

«16» 04 2023 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
 Проректор з навчальної роботи
 Анатолій ПОТУХІН

«02» 05 2023 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства»

Освітньо-професійна програма: «Мультимодальний транспорт і логістика»

Галузь знань: 27 «Транспорт»

Спеціальність: 275 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)»

Спеціалізація: 275.04 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)»

Форма навчання	Семестр	Усього (годин/кредитів ECTS)	Лекції	Практ. заняття	Лабораторні	Самостійна робота	ДЗ / РГР / К	КР / КПр	Форма сем. контролю
Денна:	1	120/4,0	17	17	-	86	-	-	Диф. залік - 1 с.

Індекс: НМ-7-275.04-3/21-3.3.

СМЯ НАУ РП 19.06-01-2023

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 19.06-01-2023
			стор. 2 з 11

Робочу програму навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Мультимодальний транспорт і логістика», навчального та робочого навчального планів № НМ-7-275.04-3/21, № РМ-7-275.04-3/22 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 275 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)» спеціалізації 275.04 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробила:

професор кафедри менеджменту

зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Олена ПАЛИВОДА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, протокол № 01 від «01» лютого 2023 р.

Завідувач кафедри

Оксана КИРИЛЕНКО

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Мультимодальний транспорт і логістика», спеціальності 275 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)» спеціалізації 275.04 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)» – кафедри організації авіаційних робіт та послуг, протокол № 04 від «14» лютого 2023 року.

Гарант освітньо-професійної програми

Наталія СЕМЧЕНКО

Завідувач кафедри

Катерина РАЗУМОВА

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету транспорту, менеджменту і логістики, протокол № 4 від «14» 04 2023 р.

Голова НМРР

Ірина ШЕВЧЕНКО

Рівень документа – 36

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

ЗМІСТ

сторінка

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Заплановані результати	4
1.2. Програма навчальної дисципліни	5
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна(у сукупності з іншими освітніми компонентами)	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	5
2. Зміст навчальної дисципліни	5
2.1. Зміст навчальної дисципліни	5
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля	5
2.3. Тематичний план	7
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	8
3.1. Методи навчання	8
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	8
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті	9
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	9

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» розроблено на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форми навчання», затверджених наказом ректора від 29.04.2021 № 249/од. та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в сфері управління організаціями різних форм власності та галузей економіки.

Метою викладання дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» є формування у майбутніх фахівців компетентності щодо об'єктивних закономірностей, механізму та особливостей конкурентоспроможності підприємств в умовах європейської інтеграції, а також набуття ними навиків та вмінь дослідження стану міжнародної конкуренції, аналізу та оцінювання рівня конкурентоспроможності організації, розроблення та практичного застосування стратегії підтримування та нарощування її конкурентних переваг умовах європейської інтеграції.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- розуміння особливостей функціонування та управління авіапідприємствами в умовах глобалізації та європейської інтеграції;
- оцінка конкурентного середовища вітчизняних авіапідприємств;
- ідентифікація та діагностика конкурентоспроможності авіапідприємства в сучасній парадигмі управління;
- аналіз питань стратегічного управління конкурентними перевагами авіапідприємств;
- систематизація управлінських технологій формування конкурентоспроможності авіапідприємств в умовах європейської інтеграції;
- розроблення підходів до реалізації програм підвищення конкурентоспроможності авіапідприємства;
- обґрунтування вибору стратегії як інструмента управління конкурентоспроможністю авіапідприємства.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягнути навчальна дисципліна (у сукупності з іншими освітніми компонентами)

ПРН-01. Відшуковувати необхідну інформацію у науково-технічній літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати і об'єктивно оцінювати інформацію у сфері транспортних систем і технологій та з дотичних міжгалузевих проблем.

ПРН-03. Приймати ефективні рішення у сфері транспортних систем і технологій з урахуванням технічних, соціальних, економічних та правових аспектів, генерувати і порівнювати альтернативи, оцінювати потрібні ресурси і обмеження, аналізувати ризики.

ПРН-04. Доносити свої знання, рішення і підґрунтя їх прийняття до фахівців і нефахівців в ясній і однозначній формі.

ПРН-06. Розробляти нові та удосконалювати існуючі транспортні системи та технології, визначати цілі розробки, наявні обмеження, критерії ефективності та сфери використання.

ПРН-08. Розробляти технології вантажних та пасажирських перевезень за видами транспорту на основі досліджень і релевантних даних.

ПРН-11. Аналізувати та оцінювати ефективність ланцюгів поставок і логістичних центрів.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 19.06-01-2023
		стор. 5 з 11	

здійснювати розрахунки відповідних показників.

ПРН-12. Керувати складними технологічними та виробничими процесами транспортних систем та технологій, у тому числі непередбачуваними і такими, що потребують.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна (у сукупності з іншими освітніми компонентами)

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні **компетентності**:

ЗК 01. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 02. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 03. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 07 Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 08. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК 01. Здатність до дослідження і управління функціонуванням транспортних систем та технологій.

ФК 02. Здатність до визначення та застосування перспективних напрямків моделювання транспортних процесів.

ФК 05. Здатність до управління вантажними перевезеннями за видами транспорту.

ФК 06. Здатність до управління пасажирськими перевезеннями за видами транспорту.

ФК 08. Здатність до управління надійністю та ефективністю транспортних систем і технологій.

ФК 11. Здатність використовувати спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач у сфері транспортних систем та технологій.

1.4. Міждисциплінарні зв'язки

Навчальна дисципліна «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» базується на знаннях таких дисциплін, як: «Дослідження операцій на транспорті», «Міжнародні перевезення», «Основи проектування транспортних процесів» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Організація і управління транспортно-експедиторським бізнесом», «Інтермодальні транспортні технології» та інших.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля № 1 «Управління конкурентоспроможністю вітчизняних авіапідприємств», який є завершеною, самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль 1. Управління конкурентоспроможністю вітчизняних авіапідприємств.

Інтегровані вимоги модуля № 1: аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища; визначати перспективи розвитку організації; працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань; оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації; розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній

діяльності; здійснювати пошук із залученням різних інформаційних джерел та комп'ютерних технологій, використовувати всю сукупність інформації для розробки альтернативних варіантів та прийняття рішень.

Тема 1. Генезис та еволюція відносин конкуренції.

Сутність і функції конкуренції. Розвиток наукових підходів до трактування сутності конкуренції. Трансформація відносин конкуренції у суспільстві, заснованому на знаннях. Зміна акцентів у формуванні конкурентних переваг. Види і фактори конкуренції. Конкурентна політика України. Функції Антимонопольного комітету України.

Тема 2. Конкурентоспроможність авіапідприємства: специфіка і проблеми в умовах європейської інтеграції.

Сутність і визначення конкурентоспроможності. Зв'язок конкурентоспроможності з іншими категоріями теорії конкуренції. Стратегічний потенціал як основа забезпечення конкурентоспроможності авіапідприємства. Методичні підходи до ідентифікації та діагностики конкурентоспроможності підприємства в сучасній парадигмі управління. Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства: сутність, рівні і тенденції розвитку. Управлінські технології формування конкурентоспроможності авіапідприємств.

Тема 3. Конкурентне середовище як результат євроінтеграційних процесів в економіці: міжнародні порівняння.

Сучасні погляди на формування і розвиток конкурентного середовища. Глобальні і національні передумови формування конкурентного середовища. Оцінка конкурентного середовища на різних типах продуктових ринків. Розвиток конкурентного середовища у сфері транспортних послуг. Ринок робочої сили як складова конкурентного середовища: реальні і перспективи. Роль фінансового ринку у формуванні конкурентного середовища. Взаємозв'язок структурної політики і конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішньому і внутрішньому ринках. Місце України в європейському конкурентному середовищі.

Тема 4. Динаміка конкурентних переваг вітчизняних авіапідприємств.

Сутність ключових чинників успіху: поняття та класифікація. Тактичні та стратегічні чинники конкурентної переваги авіапідприємства. Властивості конкурентних переваг. Порівняльний характер конкурентних переваг. Залежність конкурентних переваг від конкретних умов і причин. Життєвий цикл конкурентної переваги. Сфери формування та реалізації конкурентних переваг. Концепція «ланцюга створення вартості» та її застосування при реалізації конкурентних переваг. Види та джерела формування конкурентних переваг.

Тема 5. Основні методи оцінки конкурентоспроможності авіапідприємства.

Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Методи, які ґрунтуються на аналізі порівняльних переваг. Методи, що базуються на теорії рівноваги фірми і галузі. Методи, побудовані на основі теорії ефективної конкуренції. Методи, які ґрунтуються на теорії якості товару. Матричні методи оцінки КСП. Комплексні методи (у тому числі інтегральні). Метод, який ґрунтується на теорії мультиплікатора. Метод визначення позиції в конкуренції з погляду стратегічного потенціалу підприємства. Методи, які ґрунтуються на порівнянні з еталоном (модифікація комплексних методів із застосуванням інтегральних оцінок). Основні принципи оцінки конкурентоспроможності підприємства. Оцінка конкурентоспроможності інтегрованих структур бізнесу та суб'єктів господарювання.

Тема 6. Конкурентоспроможність транспортних послуг та методи її оцінювання.

Критерії та чинники конкурентоспроможності товару. Конкурентоспроможність транспортних послуг – основа формування міжнародної конкурентоспроможності. Методи оцінювання конкурентоспроможності продукції на світовому ринку. Якість послуг – основний важіль забезпечення його конкурентоспроможності. Оптимізація співвідношення ціни, якості та

обслуговування як основна мета управління конкурентоспроможністю транспортних послуг. Основні підходи до управління конкурентоспроможністю послуг.

Тема 7. Обґрунтування вибору стратегії як інструмента управління конкурентоспроможністю авіапідприємства.

Вибір конкурентної стратегії, що відповідає стану конкурентного середовища. Модель розвитку стратегічного потенціалу авіапідприємства. Моделювання конкурентної боротьби інтегрованих структур бізнесу. Стратегічне управління конкурентоспроможністю авіапідприємства на основі інноваційних пріоритетів. Інноваційне управління розвитком персоналу як основного джерела конкурентних переваг. Управління гнучкістю авіапідприємства як економічною системою. Креативна мережа та її роль в управлінні конкурентоспроможністю авіапідприємств.

Тема 8. Розвиток промислових кластерів як форма забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних авіапідприємств в умовах економічної інтеграції з країнами ЄС.

Промислові кластери підприємств: сутність, види, причини та закономірності формування. Географія розміщення кластерів. Управління промисловими кластерами. Складові кластерних організацій. Кластерні ефекти. Особливості транспортно-логістичних кластерів. Європейська кластерна обсерваторія. Тенденції розвитку європейських кластерів в сучасній економіці. Переваги та недоліки участі підприємства в кластерній співпраці. Проблеми формування та управління промисловими кластерами в Україні та ЄС. Перспективи розвитку промислових кластерів.

2.3. Тематичний план.

№ пор.	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)			
		Денна форма навчання			
		Усього	Лекцій	Практ. заняття	СРС
1	2	3	4	5	6
Модуль № 1 «Управління конкурентоспроможністю вітчизняних авіапідприємств»					
1 семестр					
1.1	Генезис та еволюція відносин конкуренції	15	2	2	11
1.2	Конкурентоспроможність авіапідприємства: специфіка і проблеми в умовах європейської інтеграції	15	2	2	11
1.3	Конкурентне середовище як результат євроінтеграційних процесів в економіці: міжнародні порівняння	15	2	2	11
1.4	Динаміка конкурентних переваг вітчизняних авіапідприємств	15	2	2	11
1.5	Основні методи оцінки конкурентоспроможності авіапідприємства	15	2	2	11
1.6	Конкурентоспроможність транспортних послуг та методи її оцінювання	15	2	2	11
1.7	Обґрунтування вибору стратегії як інструмента управління конкурентоспроможністю авіапідприємства	15	2	2	11

1.8	Розвиток промислових кластерів як форма забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних авіапідприємств в умовах економічної інтеграції з країнами ЄС	15	2 1	2	11
1.9	Модульна контрольна робота № 1	3	–	1	2
Усього за модулем № 1		120	17	17	86
Усього за 1 семестр		120	17	17	86
Усього за навчальною дисципліною		120	17	17	86

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

Методами навчання дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» є способи спільної діяльності та спілкування викладача і студентів, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців за спеціальністю 275.04 «Транспортні технології (на повітряному транспорті)».

Залежно від джерела знань, під час навчальних занять, як практичних, так і лекційних, використовуються такі методи навчання: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог), наочні (демонстрація, ілюстрація, кейс, презентація), практичні (рішення задач, ділові ігри, мозкова атака).

За характером пізнавальної діяльності, при вивченні дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства» використовуються: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в структурній діяльності використовуються:

- методи організації та здійснення навчальної діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача та методи самостійної роботи студентів;
- методи стимулювання та мотивації навчальної роботи, що об'єднують в собі пізнавальні ігри, навчальні дискусії, моделювання рольових ситуацій, створення ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явлення вимог і метод заохочення;
- методи контролю та самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального, тематичного і систематичного контролю.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Юхименко П. Конкурентоспроможність підприємства: підруч. Цент учбової літератури, 2021, 320с.

3.2.2. Управління міжнародною конкурентоспроможністю. Під заг. редакцією Юрія Козака. Цент учбової літератури, 2019, 173с.

3.2.3. Леськів Г.З., Франчук В.І., Левків Г.Я., Гобела В.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

3.2.4. Андросова Т. В., Чернишова Л. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю: навч. посібник у структурно-логічних схемах. Харків : ХДУХТ, 2019. 202 с.

3.2.5. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с.

Допоміжна література

- 3.2.6. Гуріна Г.С. Розвиток експортного потенціалу підприємств авіаційного комплексу України : монографія. Київ : Автограф, 2019. 132 с.
- 3.2.7. Ovsak O., Liskovych N. Methodical components of estimation and provision of strategic positioning of air transport enterprises of Ukraine. (2020). Economic development: global trends and national peculiarities. Volume 1. Collective monograph edited by A. Pawlik, K. Shaposhnykov Kielce, Poland, 2020, P. 546-562. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-61-7-37>.
- 3.2.8. Milica Kalić, Slavica Dožić, Danica Babić. (2022). Introduction to the Air Transport System. URL: <https://doi.org/10.1201/9781003102533>.
- 3.2.9. Маслак О.І., Коломицева О.В., Гришко Н.С., Яковенко Я.Ю. Конкурентоспроможність бізнес-моделей авіаційних підприємств: інноваційний аспект. Збірник наукових праць ЧДТУ. 2021, Випуск 62, С. 45-52.
- 3.2.10. Ткаченко А. Формування конкурентної стратегії авіатранспортного підприємства. Вісник Хмельницького національного університету 2022, № 2, Том 2, с.119-124.
- 3.2.11. Lytvynenko S.L., Lytvynenko L.L. Basic aspects of airline strategic management under joint arrangement of cargo-passenger flights. World Science. June 2018. № 6 (34). Vol. 3. P. 43-50.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 3.3.1. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України. URL: <http://www.avia.gov.ua>
- 3.3.2. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua>
- 3.3.3. Офіційний сайт ДП МА «Бориспіль». URL: <https://kbp.aero>
- 3.3.4. Офіційний сайт ПАТ «Міжнародні авіалінії України». URL: <https://www.flyuia.com>

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ.

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
	Денна форма навчання
	Модуль № 1
Виконання завдань на практичних заняттях	1 семестр
	10 6 × 8 = 80
Для допуску до виконання модульної контрольної роботи № 1 студент має набрати не менше	48
Виконання модульної контрольної роботи № 1	20
Усього за модулем № 1	100
Усього за дисципліною	100

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (Додаток 1).

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом року.

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління конкурентоспроможністю авіапідприємства»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 19.06-01-2023
		стор. 10 з 11	

відомості модульного контролю.

4.4. Сума поточної модульної та контрольної рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS (Додаток 2).

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та індивідуального навчального плану студента (залікової книжки), наприклад, так: **92/Відм./A, 87/Добре/B, 79/Добре/C, 68/Задов./D, 65/Задов./E** тощо.

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

Система менеджменту якості.
Робоча програма навчальної дисципліни
«Управління конкурентоспроможністю
авіапідприємства»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 19.06-01-2023

стор. 11 з 11

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки
1	0302	02.05.23	Гітченко М.М.		
2	19.02 (DAPD)	19.05.2023	Шевченко С.С.		

(Ф 03.02–02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02–04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЙ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02–03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02–32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				